

več ovčjega mleka dobiti, dam turšiče kuhati in turšično vodo z medom vred, potem postavljam podnevi čbelam za živež, vsaki drugi dan pa bolj slabim panjovem tudi ponoči postavljam ravno te, pa nekoliko bolj medene hrane. Kaj dobro jim je teknila. Opravil sem jo s svojo čbelorejo tako dobro, da so mi za en panj 20 gold. ponujali.

Namenil sem se to zimo vse svoje panjove materi zemlji izročiti; le to bom drugač naredil, da bom dal podolgasto in dosti prostorno jamo skopati in jo z lesom po vseh straneh zadelati; panjove bom potem od vseh strani proste postavil v jamo, odzgor bom tudi pustil prostora za kake 3 pavce; vse skupaj pa bom pokrival z dilami in zemlje nasul za 2 čevlja, in čez vse to še pošev napravil iz starih strešnikov streho, da mokrota ne bo mogla do jame. Žrel ne bom zamašil. Da bi miši ne nadlegovale zakopan panjem, bi bilo pač treba kaj napraviti, pa ker je jama blizo hiše, mislim, da se bo ta žival raji hiše držala kot živeža iskala pri čbelah.

Po mojih mislih bi se utegnili panjovi tudi v vsakem temnem, suhem in tihem hramu dobri čez zimo ohraniti, ako jih čbelar le prav pri miru pušči. — Ali bi se dali slamanati panjovi tudi poti poti tako dobro ohraniti, ne vém, ker slama jim ni kaj ugodna.

Kar bom spet to zimo skusil, bom povedal ob svojem času.

Kako si človek najlože pridobiva znanstev, ki so mu za življenje potrebne?

Ako ima človek pravo željo in resno prizadevo prisvojiti si potrebnih znanstev, ali sploh tega, kar mu je koristno umeti v njegovem življenju in posebno v njegovem stanu, mu podaja obilo priložnost vsaki čas in vsaki hip vsaka stvar, ako jo natanko pregleduje in pretresuje, veliko mesto kakor majhna vasica, gosposko poslopje kakor kmetiška bajta, visoki hrast in nizka travica, grozni slon kakor drobn červ; zvedel bo dobro s tem pregledovanjem, kaj božja, kaj človeška moč, kaj po božji volji narava (natora) in kaj človeška umetnost rodi in izdeluje za naše dobro. Razun tega pa, in ker vsakter nima ne časa ne pripravnosti, pa tudi priložnosti ne, pečati se s preiskovanjem tega, kar na svetu vidi in zapazuje, sta poglavitna pripomočka h takošnemu cilju berilo in pogovor z zvedenimi ljudmi.

1. Korist branja ali čitanja. Navaden in splošen pomoček k dosežbi znanost je branje dobrih bukev. Ono nam prinaša velik dobiček: z berilom se učimo poznati lepe in ukapolne misli imenitnih pisavcov, obilo dobrih in koristnih reči, ktere zadevajo naš stan in njegovo zboljšanje, ali tudi razveseljivnost v našem življenju; se učimo dalje poznati zgodovino preteklih in sedajnih časov in ž njo naravno že mertve ali še živeče modre in slavne možé, ki so slovili in se povikšali ali se še poslavljajo in povikšujejo z izglednim živetjem, z lepimi in velikimi djanji na svetu. S tem dobimo tedaj podučivne in posnemljive izgledne za svoje obnašanje v človeški družbi, in posebno v svojem stanu. Najdemo v nji pa tudi popise ostudnih, neposnemljivih in zatoraj se celoma zaveržljivih znamenj ali karakterjev. V berilu pregledujemo in pretresujemo bolje, z večim pokojem, z večo bistrostjo in bolj natanko to, kar želimo zvedeti za svojo korist. — Verh tega, si z berilom človek zboljšava in popravlja svoj jezik, ker po navadi, in kakor mora tudi biti, se bukve pišejo v lepšem in čistejšem jeziku, kakor ga ljudstvo navadno govori. — To se pa dobro vé, da za dosežbo znanost, ktere so nam koristne v našem življenju, potrebujemo prvič skerbne pazljivosti in da natanko gledamo na glavno stvar, od ktere govorijo bukve, ki nam pridejo v roke, to je, na njih zapopadek, kateri ima biti primeren našemu stanu in našim potrebam; niso vsake bukve za vsakega človeka; in drugič natančnega in pravega pretresovanja s pripomočjo svoje lastne pameti, ali je

namreč vse resnično, koristno in dobro, kar se bere ali kar se najde v bukvah, ki nam pridejo v roke. Z berilom mora biti tedaj združeno tudi natančno razsojevanje bravca, kar se tiče zapopadka bukev, ako mu imajo prinašati korist, ktere želí in išče v njih. Ne smé se misliti, da vse, kar je pisano v bukvah, mora biti dobro, koristno in resnično, čeravno se nam je spervič to zdelo; nič ni tedaj nespačetnejšega kakor mnenje, da naše misli in naše djanja se imajo vselej ravnati po tem, kar smo našli in brali v bukvah, kakoršnih koli si bodi, brez vsega razložka. Ljudí, ki v branji in po branji se terdo deržijo tega, kar so v bukvah našli, brez vsega razložka, poznamo lahko kot takošne po njihovem djanji in po njihovi terdovratnosti v govorjenji z drugimi, ker oni govoré navadno zmiraj le po tem, kar so brali, ne pa po tem, kar bi sami imeli misliti po svoji pameti prav rabljeni. Vidimo pa nasproti, da pameten človek, ki natanko in skerbno premišljuje to, kar bere ali tudi sliši od drugih, in kateri poprej, ko vzame za dobro kar je bral ali slišal, govori po navadi s pokojem in se sploh lepo obnaša v vsaki priložnosti, ker on je združil z berilom ali tudi s poslušanjem svojo lastno razsodbo — je zbiral in si prisvojil to, kar je bolje, kakor čbelica po raznih cvetlicah.

2. Korist pogovora. Pogovor, ako ni le prazno kvantanje, nam daja zvedeti veliko dobrih in znanja vrednih reči, od kterih nič ni še v bukvah pisanega, morebiti zato, ker te reči so še prenove. V pogovoru z ljudmi se nam večkrat lože razbistri to, kar nam je bilo poprej nerazumljivo ali temno. Pogovor z drugimi nam daja priložnost povedati in odkriti jim stvari, ktere smo imeli tako rekoč skrite v notranjšini svoje duše, tedaj razvijati in pokazati jim nje zaklade, to je, zbrane znanstva, ktere si je bila ona poprej prisvojila z berilom ali pa tudi po kakošni drugi poti. Kaže se nam po tem primerna in ugodna pot, po kateri moremo pomnožiti koristnost za svoje bližnje, v tem ko se ž njimi pogovarjamo. V slobodnem in prijateljskem pogovoru se bolj izbujajo in oživljajo moči našega uma, in se zraven tudi povikšujejo in krepčajo. — vse to pa vendar le, kadar se pogovarjamo s pametnimi in podučenimi ljudmi. Misli in čutleji se morajo razodevati, če ne, se skazijo, kakor marsiktero blago, ako se ne razklada in na zrak ne stavi.

Iz tega, kar se je tukaj v kratkem reklo, se vidi, da toliko berilo kolikor pogovor nam prinaša obilo dobrega in koristnega, ker od ene strani človek, ki je kaj bral in je učen, ako se pa z nobenim ne pogovarja in sploh nobenemu ne pojavlja ali na znanje ne daje svojih znanstev in svojih vednost, je podoben lakomniku ali skopcu, kateri nabira in na kup spravlja dnar le, da ga zapira; od druge strani pa človek, ki se rad pogovarja pa ničesa ne bere, ne vé, kaj da bi govoril, kadar pride v družbo z podučenimi in pametnimi ljudmi, ali se pa skazuje kot sitnega, dolgočasnega in nepreterpljivega žlabrača, če si ni poprej z berilom dobrih bukev pripravil koristnih in potrebnih znanstev, ki mu služijo v družtvenem življenju, za ktero smo vsi rojeni na svetu. Saj človek nima živeti osamljen, ampak v zvezi in družtvu s svojim bližnjim. Verdelski.

Ozir po domači.

Vraž primorskih Slovencev.

Vraž je toliko med našimi Slovenci, da je joj! Od teh je bilo mnogokrat govorjeno v „Novicah“, v „Vedežu“ in v „Slovenski Bčeli“; naj še dostavim, kar je meni znanega.

Da so res copernice, coperniki, škrateljnitd., si ne dá neomikani Slovenec nikakor iz glave izbiti, zakaj tako je slišal od svojih rajnikih in drugih starih ljudí, in mora res biti, naj kdo temu nasproti reče, kar koli hoče! Copernice so v zvezi s hudičem, in z njegovo pomočjo zamorejo veliko veliko storiti, posebno pa škodovati bližnjemu na blagu in na zdravju. Če komu kdo v hiši zbolí, mu je že narejeno; če živina boleha, je že neka copernica (ali pa kak copernik) ji škodovala. One stopajo v megli in v oblake,

se ondi možijo, plešejo in točo delajo. Posebno se rade ob mlaji shajajo ob ponočnem času. Kadar se hudo vreme bliža, in se k toči napravlja, je treba s posvečenimi zvonovi zvoniti. Strelni prah ali smodnik žegnati, z njim puško nabiti, pa namesti krogle pridjati glavo žeblja, s katerem je bil žebec podkovan — to verže copernice z oblakov doli na tla. Kadar ima toča priti, ali kadar že toča pada, vražne babice in tudi babjoverni dedci precej veržejo na ogenj žegnane oljke in limbar s pelinom vred; v nekterih krajih vzamejo kak na pol ubit lonec, ga napolnijo z gorečim ogljem, in ga obesijo na tero ali béko, in stavijo va-nj žegnano oljko, limbar, pelin itd. hodijo okoli hiše, in kadijo oblakom; ta dim namreč smerdí copernicam, da morajo z oblakov doli pasti. — Ko sem še domá majhen otrok bil, sem mogel ob takih priložnostih tudi hitro stole iz hiše ven pod milo nebo znositi, in jih tam prekucniti, da so noge kviško molele, menda zato, da bi se copernice nad njimi pobile, ako bi z oblakov doli padle. V ta namen nekteri tudi gnojne vile tako copernicam nastavlajo. — Copernik in copernica, pravijo, ne moreta čebule terpeti. Tako se spomnim, da sem v otročjih letih kedaj praviti slišal: „Glej, ta ženska mora biti copernica, ker še duha čebulnega terpeti ne more“. Copernica ne more v hišo, če se metla počez postavi na prag; ravno tako ne more po poti naprej, ako se ji čez pot križem postavi metla. Čudno je pa, da se večidel le od starih bab pravi, da so copernice!

Sploh verujejo naši Slovenci, da nekaj malim otrokom kri iz pers pije; ne vém pa komu se to pripisuje, ali vedomecu, ali môri, ali komu. Môra tlači človeka ponoči. Vedomec in moro „panati“, kakor pravijo, delajo pri Gorici tole: Vzamejo tigičo (izpraznjeno bučo), jo napolnijo s scavnicco, jo zamaše in jo obesijo nad ogenj v dimnik. Dokler je tigiča v dimniku nad ognjem, ne more ne vedomec ne mora v hišo, ne iz hiše, ako je že noter. Ako je tedaj v hiši, ne more ven, pa tudi ne more pustiti svoje vode; tako mora li poginiti, ali pa se ovaditi, ker pravijo, da je nevidljivo v hiši. V gorah si pa taki, kateri menijo, da jih pogostoma mora tlači, snop slame k postelji vzamejo in pa gorjačo pripravijo; če ponoči čutijo, da jih tlači, zgrabijo za gorjačo, in začnejo snop slame pretepati, ker menijo, da v slami moro mlatijo. V ipavski dolini sem vidil, da se je hiša tako-le zavarovala pred vedomecom in moro: Eden je vzel vilice ali pa nož, in jih vnic zagnal v hišne duri od znotraj, da so se va-nje zapičile. Kjer je tako v duri zaboden nož ali pa vilice, ne more môra in tudi ne vedomec čez prag.

Vedomec je človek. Od njih se pripoveduje tudi, da se ponoči na križpotih snidajo in kot kostruni terkajo. Zatorej mislijo nekteri, da je vedomec vsak človek, ki ima plešasto glavo. Vedomec imajo nekteri za strašne velikane, kateri se ponoči okoli klatijo po hostah in po polji, in da imajo tako moč, da stare drevesa izruvajo.

Smert je po mislih naših Slovencev bela žena.

Škratelj ima rudečo kapico, se klati po robéh, gorah, gojzdih, z bičem poka in žvižga, ter človeka moti, da pravo pot zgreši; kadar je tako človeka napeljal, se pa zakrohota.

Ponočne svečice (Irrlichter) so uboge dušice, ki mirú in pokoja iščejo. Ogenj, ki se ponoči vidi, kaže, kje je šac ali zaklad zakopan, ter pravijo, da šac cvetê. Varuje pa ga škratelj. Ako pa kdo paternošter tjekej verže, kjer tak ogenj zagleda in nekaj pomoli, prežene škrateljna in šac je njegov.

Kdor zvé za tičje gnjezdo, ne smé tega pod streho povedati; sicer pride kača, in mu v gnjezdu vse jajčeka spiše.

Pri Gorici sploh verujejo ljudjé, da hudobno oko strašno škoduje. Kociančič v „Slov. Bč.“

Novičar iz avstrijskih krajev.

Iz velike Kanize se piše ogerskemu listu „Gazdagi lapok“. Žito se neprestano dobro prodaja; najlepša pšenica po 4 fl. 34 kr., rež po 2 fl. 24 kr., ječmen po 2 fl.

12 kr., koroza po 2 fl., oves po 1 fl. 24 kr. Letošnji krompir je enmalo v ceni poskočil, ker smo ga manj pridelali kakor smo mislili. Cena medú je 15 fl. 30 kr., pa malo se kupuje, ker se ga še več pričakuje. Navadna volna je že postrizena in letošnja, če je posebno lepa, se prodaja po 45 fl. Vina imamo dvakrat toliko kolikor lani; vedro se prodaja po 2 fl. in pol do 3 fl.

Iz Železnikov 10. listopada. Radostni slišimo od sjajnih priprav, ki se snujejo v Ljubljani in sploh po Krajskem vsled veselega prihoda Nju Veličansteve presvitlega cesarja in cesarice v našo domovino. Povém Vam, da tudi po Gorenskem ni zdaj skor družega slišati kakor od prihoda cesarjevega, in navadno vprašanje je: boš šel takrat v Ljubljano? Kakor je tedaj po tem pripravljani soditi, gotovo ne rečem preveč, da bi utegnila Ljubljana ob nazočnosti Njih Veličansteve imeti ljudi v svojem obzidji kakor morebiti še nikdar ne toliko; menda ne bo kraja na Gorenskem, ki bi ne bil nadomesten tiste dni v Ljubljani po katerem svojih stanovnikov. Gotovo tudi Dolenci zaostali ne bodo. Bog daj le ugodno vreme, da lepa okolica ljubljanska in beli verhunci gorenskih gorá ne bojo zagernjeni v tamno krilo dolgočasnih meglá. Nju Veličanstvoma pa že naprej kličemo z naših gorá svoj priserčni „Živijo“! — Sinoč, četrto čez 11 smo čutili tukaj precej močen, od zapadne strani dohajoči potres, ki nas je bil precej dobro pogugal. Prav strehe so škripale. Terpel je vendar le ene trenutke. — Merzli dnevi poslednjega časa so se spremenili v južno vreme, ki nam obeta dež. Bi opravili vendar še en čas brez njega, ker so ljudjé še malo listja za steljo spravili. Jesenski sadeži so tudi okoli nas, hvala Bogu! plodili dobro, in z veselejším sercom smejo ljudjé zime pričakovati, kakor pretekle poslednje leta. Tudi zdravje se nas derží tako, kakor že zdavnej ne, pa saj se tega še Dunajčani hvalijo, ker smo pretekle dni v nekem dunajskem listu brali, da ena nar bolj obiskanih lekarnic (apotek) ni skozi 3 dni ne enega zdravila prodala. J. Levičnik.

Iz Doba 10. nov. R. — Tudi pri nas smo včeraj zvečer tri četertinke na dvanajst po naši uri precej močen potres čutili, kateri je po mojih mislih kake tri sekunde terpel. Pred potresom se je slišal neki piš kot prihajočega viharja, in je, če se ne motim, tudi potres spremjeval.

Iz Ljubljane 14. nov. Po uradnem dunajskem časniku je naš rojak gosp. dr. Andrej Vojska, bivši c. k. državnega pravdnika-namestnik v S. A. Uhjelu na Ogerskem, povzdignjen za svetovavca pri c. k. komitatni sodni v Marmarošu-Szigetu. — Pervi sneg nam je včeraj pobelil strehe in poti, pa danes se je že večidel spet poslovil; jasno nebo in merzlejša sapa nam sedaj obeta lepo vreme ob sjajnostih prihodnjega tedna.

Novičar iz raznih krajev.

Po naznanilu uradnega dunajskega časnika „Wiener Zeit.“ se bo svetli nadvojvoda Ferdinand Maks, brat cesarjev in višji poveljnik avstrijskega pomorstva v Terstu, oženil s princesnjo Karolino, hčerjo kralja belgijanskega. — Časnik „Avstria“ je naznanil te dni stan kupčijstva našega cesarstva s ptujimi deželami od letošnjega novega leta do konca augusta, iz kterege se med drugim vidi, da se po 1. aprilu t. l., ko se je colnina za to blago znižala, je dosti več cukrene moke, kave in dišav v naše cesarstvo vpeljalo; veliko manj pa kakor sicer se je vpeljalo suhih vinskih jagod (vajnpèrlnov), pravijo zato, ker jim je cena previsoka bila, nasproti pa žganje predober kup, ktero so iz napol gnjilega grojzda v tistih krajih našega cesarstva delali, kjer je bila tertna bolezen; hmelja je veliko več iz ptujega prišlo kakor prejšnje leto; goved so več prignali iz ptujih dežel kakor lani, manj pa ovác, prešičev in kónj; iz našega cesarstva na ptuje se je krav, telet in prešičev več gnalo kot lani, volov in kónj